

KIRKON VASTUU MAASEUDUSTA?

Alustus Talonpoikauskulttuurisäätiön kansainvälisen talonpojan päivän tapaamisessa 15.6.2006

Heikki Pesonen

Aloitan alustukseni pienellä analyysillä Kotimaa-lehdessä 17.3.2006 ilmestyneestä jutusta, joka on otsikoitu seuraavasti: ”Seurakunta rakensi tien Karstulassa”. Ingressissä lukee puolestaan, että ”Seurakunta rakensi tarvittavan tien, kun kunnalla ei ollut rahaa. Kirkkohallitus ei hyväksy uudenlaista yhteisödiakoniaa”. Jutussa kerrotaan ko. seurakunnan Karstulan taajamaan rakentamasta osuudesta yleistä tietä.

Miksi seurakunnan rakentama tienpätkä on sitten katsottu uutisoinnin arvoiseksi? Lainaamani ingressi paljastaa jo osan: kyse on ollut kiistanalaisesta projektista, jossa napit vastakkain ovat olleet yksittäinen seurakunta ja kirkon keskushallinto. Jutussa kirkkohallituksen edustaja paheksuu seurakunnan toimia ja syyttää sitä seurakunnan ja kunnan tehtävien sotkemisesta ja kirkkolain rikkomisesta. Kielloista huolimatta seurakunta kuitenkin rakensi tien. Tällaiset daavid vs. goljat tai pieni ihminen / pieni seurakunta vs. keskushallinnon byrokratia –kamppailut ovat aina toimittajan kannalta herkullisia uutisoitavia.

Mitä tällä on sitten tekemistä kirkon ja maaseudun ja kirkon maaseutuvastuun kanssa muuta kuin, että juttu koskettaa pientä maaseutuseurakuntaa keskisuomessa? Tähän löytyy vastaus samaisen jutun niistä osioista, joissa pohditaan seurakunnan tehtävää. Kirkkohallituksen edustajan mukaan yleisten teiden rakentaminen ei kuulu seurakunnan lakisääteisiin tehtäviin, eikä seurakunta saa paikata kunnan taloutta kirkollisverotuloilla. Karstulan seurakunnan talouspäällikkö sanoo puolestaan kuvatekstin mukaan, että ”varojamme käytetään vain seurakunnan tehtävien hoitoon. Maillemme rakennettu tie hyödyntää sekä seurakuntaa että kuntaa.”

Tässä ristiriidassa on siis kyse seurakunnan tehtävän erilaisesta tulkinnasta. Kun tarkastellaan kirkon tai seurakuntien vastuuta maaseudusta tai maaseudun kehittämisestä on mielestäni oleellista pohtia niitä erilaisia tapoja, joilla kirkon ja seurakuntien tehtävä ymmärretään ja sitä tulkitaan. Toisin sanoen, jotta kirkon vastuusta voidaan keskustella, on oltava selvillä siitä, minkälaisilla erilaisilla tavoilla kirkon ja seurakuntien tehtävää on mahdollista tulkita. Nämä tulkinnat kuitenkin – kuten edellisestä Karstulan esimerkistä tuli ilmi – määrittävät käytännössä sitä, miten seurakunnat toteuttavat vastuutansa tai kantavat vastuunsa ja toimivat maaseudulla ja maaseudun kehittämisen hyväksi. Karstulassa seurakunta tulkitsi, että yleisen tien rakentaminen kuuluu seurakunnan tehtäviin ja rakensi tien. Kirkkohallituksen edustajan mukaan näin ei siis olisi pitänyt tehdä.

Tutkimusprojektissamme kysymys kirkon ja seurakunnan tehtävän tulkinnasta on oleellisella sijalla. Tutkimusprojektissamme tarkastellaan seurakuntia toimijoina ja yhteistyökumppaneina maaseudulla ja maaseudun kehittämisessä. Projekti sijoittuu Mikkelin hiippakuntaan, jossa olen haastatellut 55 seurakuntien työntekijää ja maaseudun muiden toimijoiden (kuntien, kyläyhdistysten, yrittäjien, maa- ja kotitalousnaisten jne.) edustajaa. Haastatteluissa olen kiinnittänyt erityishuomiota siihen, minkälaiseksi yhtäältä seurakuntien työntekijät ja toisaalta maaseudun muiden toimijoiden edustajat näkevät seurakunnan roolin maaseutuyhteistyössä ja maaseudun kehittämisessä.

Seuraavassa esittelen joitakin mielestäni oleellisia ja kiinnostavia tapoja, joilla haastateltavat hahmottavat seurakunnan toimintaa maaseudulla nimenomaan seurakunnan tehtävän kautta.

Karstulan seurakunnasta kertovassa jutussa sanotaan, että seurakunnan ratkaisu on ainutkertainen koko Suomessa. Myös oman haastatteluaineistoni perusteella Karstulan seurakunnan tulkinta seurakunnan tehtävästä on poikkeuksellinen. Suurin osa haastattelemistani seurakunnan työntekijöistä suhtautuu varauksella tai torjuen ajatukseen siitä, että seurakunta tekisi maaseutua

kehittäviä ”konkreettisia” toimia, kuten remontoisi uimahallia tai rakentaisi laajakaistaa sivukylille. Näiden toimien ei nähdä kuuluvan seurakunnan tehtäviin. Jotkut haastateltavat näkevät myös selkeänä uhkana esimerkiksi sen, että kunta sysää rahapulassaan sille kuuluvia toimintoja seurakunnan toteutettavaksi. Suurin osa haastattelemistani seurakunnan työntekijöistä tarkasteleekin seurakunnan roolia maaseutuyhteistyössä ja maaseudun kehittämisessä seurakunnan hengellisen perustehtävän kautta. Seurakunnan tehtävä maaseudun kehittämisessä tulkitaan alueen ihmisten hengelliseksi ja henkiseksi tukemiseksi, joka toteutuu käytännössä seurakunnan perustoimintojen ja työmuotojen kautta.

Myös monet muiden toimijoiden edustajat näkevät asian samalla tavalla. Heidän kommentissaan tulee näkyville ajatus maaseudun toimijoiden roolijaosta, eli siitä, että kullakin toimijalla on oma roolinsa ja paikkansa, eikä siitä tule livetä. Perusteluiksi esitetään esimerkiksi, että tällöin astutaan helposti muiden toimijoiden (kuten kunnan) reviirille ja varpaille, tai että kuntalaiset ja seurakuntalaiset eivät katso hyvällä, jos seurakunta poikkeaa traditionaalisesta roolistaan. Näissä näkemyksissä seurakunnan tehtävä määritellään usein seurakunnalle ”kuuluvien” perinteisten toimintojen kautta. Seurakunnan tehtävä on järjestää jumalanpalveluksia, kastaa, vihkiä ja haudata. Tämä on seurakunnan erityisosaamisaluetta eikä sen tule tehdä asioita, joita se ei hallitse, ja/tai jotka kuuluvat muille toimijoille.

Tämän tehtävätulkinnan mukaan seurakunnan/kirkon vastuu eli se, mitä kirkon/seurakuntien tulisi tehdä maaseudulla ja maaseudun kehittämiseksi tarkoittaa sitä, että seurakuntien tulisi toimia niin kuin ennenkin ja pitäytyä perinteisessä roolissaan, joka kytkeytyy ihmisten hengelliseen ja henkiseen tukemiseen.

Toisaalta sekä muutamat seurakunnan työntekijät että monet muiden toimijoiden edustajat näkivät, että seurakunnan tulisi tai seurakunta voisi laajentaa toimintarooliaan samankaltaisiin suuntiin kuin mitä Karstulassa on tehty. Mikäli seurakunnalla olisi resursseja, se voisi esimerkiksi olla rakennuttamassa laajakaistaa tai kunnallistekniikkaa, tai rakennuttaa palvelutaloja vanhuksille. Näiden näkemysten mukaan seurakunta voisi ylipäänsä enemmän irtautua hengellisen toimijan lokerostaan ja tulla ”ihmisten ilmoille”. Tämän nähtäisiin myös tuottavan positiivista kuvaa eli myönteistä imagoa seurakunnasta. Osa muiden toimijoiden edustajista katsookin, että seurakunnalla on tietyllä tavalla eristäytynyt maine, joka kohenisi aktiivisemmalla (ja konkreettisemmalla) osallistumisella maaseudun kehittämiseen ja maaseutuyhteistyöhön.

Tämäntyyppisen seurakunnan ”konkreettisen” tehtävätulkinnan mukaan seurakunnan ja kirkon vastuunkantaminen maaseudulla tarkoittaa seurakunnan ”perinteisen” (siis alle 150-vuotiaan) tehtäväkentän laajentamista enemmän konkreettisten tukitoimien alueelle ja yhteiskunnalliseen suuntaan silläkin uhalla, että sitä syytetään a) toimimisesta vastoin kirkkolakia; b) muiden toimijoiden reviirille astumisesta ja samalla toimijoiden roolijaon rikkomisesta; c) hengellisen perustehtävän unohtamisesta.

Lopuksi

Kirkkolain mukaan kirkon tehtävä on seuraava: ”Kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi”.

Tekemiäni haastatteluiden perusteella kirkon vastuu maaseudusta määrittyy suhteessa siihen, miten kristillisen sanoman levittäminen ja lähimmäisenrakkauden toteuttaminen ja niiden välinen suhde ymmärretään ja määritellään. Haastateltavani ovat yksimielisiä siitä, että kristillisen sanoman levittäminen on seurakunnan perustehtävä, jota eivät muut hoida, ja josta seurakunnan on pidettävä kiinni.

Kirkon tehtävän jälkimmäisen osan eli ”lähimmäisenrakkauden toteuttamisen” suhteen tulkinnat varioivat kiinnostavalla tavalla. Karstulan seurakunnasta kertovassa jutussa toimittaja määrittelee tien rakentamisen uudelleenlaiseksi yhteisödiakoniaksi, kun taas monet haastateltavistani sijoittavat seurakunnan roolin maaseudun kehittämisessä lähinnä tai yksiselitteisesti hengellisen ja henkisen tukemisen alueelle. Tien (laajakaistan, vesijohdon, vanhusten palvelutalojen) rakentaminen voidaan siis tulkita yhtä lailla osaksi kirkon tehtävää kuin diakoniapiirit tai kinkerit.

Mielestäni kiinnostava kysymys ilmaan heitettäväksi ja jatkotutkimusta varten onkin se, mihin kirkko ja seurakunnat asettavat lähimmäisenrakkauden toteuttamisen rajat ja millä perusteella? Toisin sanoen, mihin sijoitetaan se raja, jossa siirrytään lähimmäisenrakkauden toteuttamisesta toimintaan, joka ei enää kuulu seurakunnalle vaan jollekin muulle toimijalle (kuten kunnalle) ja miksi? Jos Karstulassa tien rakentaminen nähdään osaksi lähimmäisenrakkauden toteuttamista, miksi näin tehdään ja miksi näin ei välttämättä nähdä muualla? Tämäntapaisiin kysymyksiin vastaaminen on myös oleellista pohdittaessa seurakuntien roolia ja valmiuksia maaseudun kehittämiseen ja maaseutuyhteistyöhön.